

4. Sociální psychologie osobnosti

Sociální psychologie

Mgr. Katarína Millová

jaro 2007

Vztah sociální psychologie a psychologie osobnosti

- mezi sociální psychologií a psychologií osobnosti jsou mnohé rozdíly
- mnoho autorů nenachází žádné společné oblasti
- *sociálněpsychologický přístup ke zkoumání osobnosti:*
- orientace na sociální svět jako kontext, ve kterém a prostřednictvím kterého se osobnost formuje, ale zároveň ho svojí aktivitou spoluvytváří

Pojetí osobnostního rysu

3 přístupy:

1. osobnostní rys jako reální a kauzální entita, která odpovídá dosud neznámým neurofyzilogickým strukturám
2. pojetí rysu jako výlučně deskriptivní charakteristiky, která je schopná sumarizovat minulé chování osoby, není však kauzální
3. osobnostní rys jako dispozice

Výzkumy na dvojčatech

- výzkumy jednovaječných a dvojvaječných dvojčat
- jednovaječné dvojčata mají stejný genetický základ, tj. podobnost v osobnostních charakteristikách by měla být velmi vysoká
- **výsledky:** kromě vrozených dispozic má vliv i sociální prostředí
- korelace 0,66 u dvojčat s denním kontaktem x 0,48 u dvojčat se sporadickým kontaktem

Struktura rysů interpersonálního chování

- v 50. letech 20. století se prohloubil zájem o projevy jedince v interpersonálních vztazích
- **předpoklad:** lidské chování v sociální interakci je determinováno osobnostně
- **závěr:** studium povahy interpersonálního chování umožní efektivní diagnostiku osobnosti

Modely rysů osobnosti se vztahem k interpersonálním vztahům

Big Five (Costa, McCrae): 5 faktorů (rysů)

- autoři vycházeli ze slov, které v jazyku slouží k označení osobnostních charakteristik
- 1. *extroverze*: otevřený – uzavřený
- 2. *shoda*: kooperativní – negativistický
- 3. *svědomitost*: zodpovědný – nezávislý
- 4. *emocionální stabilita*: napjatý – uvolněný
- 5. *otevřenost nové zkušenosti*: intelektuální - omezený

Modely rysů osobnosti se vztahem k interpersonálním vztahům

**Inventář interpersonálních charakteristik (ICL,
T. Leary):**

- **cílem interpersonální diagnózy:** určení strategie, kterou jedinec používá v interakci se svým sociálním prostředím
- pojmové zobrazení oblasti interpersonálního chování

Faktory: dominance – submisivita
afiliace - agresivita

Sociální kompetence

- styčný bod s konceptem schopností nebo intelligence v psychologii osobnosti
- v minulosti (a často i dnes) byl označován i jako **sociální intelligence (L.L.Thurstone)**
- intelligence uplatňující se v sociálních interakcích
- někdy i název sociální obratnost
- obratné chování je zpevněováno pozitivními důsledky x neobratné je utlumováno neúspěchy

Roviny sociální kompetence

2 roviny:

1. **percepční:** adekvátnost obrazu, který si vytváříme o jiných lidech
  2. **akční:** adekvátnost techniky, kterou jedinec používá, když chce u jiných něčeho dosáhnout
- nemusí být v souladu: např. vytvoříme si adekvátní obraz, ale nepoužijeme adekvátní techniky

Druhy sociální kompetence

- učitelská
- velitelská
- obchodní
- atd.
- v získání sociální kompetence se uplatňují zkušenosti a vlohy
- korelace s obecnou inteligencí nemusí být vysoká

Status a prestiž

- jedním z nejsilnějších sociálních motivů je snaha po dosažení vysokého statusu a tím i prestiže
- status nemá význam jen v hierarchicky uspořádaných skupinách, je to i *organizační princip* a determinanta *individuálního chování*
- lidé s nízkým statusem se snaží tuto nevýhodu vyrovnat koníčky a členstvím v různých spolcích
- lidé s vysokým statusem rádi nosí jeho symboly

Status a prestiž

- ovlivnění statusu u dětí: volba povolání/školy často podle prestiže a nikoliv podle schopností a zájmů
- **tendence k vyrovnávání:** jedinec s určitým statusem se snaží dosáhnout svého statusu i v jiných oblastech, např. v politice

Další oblasti

- identita (viz následující přednášky)
- interpersonální teorie osobnosti (**H.S.Sullivan**)